

TOONEELVOORSTELLING 'PAS DE DEUX' IN NOORDELIJKE THEATERS

Hugo Claus: 'Mensen hoeven eigenlijk niet zo nodig open en eerlijk tegen elkaar te zijn'

Toneel in het toneel kan uitermate verwarrend werken. Wanneer acteurs in een bepaald stuk „spelen“ die een stuk opvoeren, kost het soms de grootste moeite om die zaken uit elkaar te houden. Een schrijver als Pirandello bijvoorbeeld maakte van dit oeroude gegeven dankbaar gebruik om de tegenstelling tussen toneel en werkelijkheid zichtbaar te maken.

Maar niets is verwarrender dan

een repetitie van een repetitie bij te wonen...

Dat was onlangs het geval toen we in het Nederlands Theatercentrum aan de Amsterdamse Stadhouderskade talloze trappen beklommen om te zien hoe Hugo Claus met een aantal spelers aan z'n nieuwste stuk „Pas de Deux“ werkt dat tegen het eind van de maand in een aantal noordelijke theaters wordt gespeeld.

De repetitie is nog maar amper begonnen of de telefoon gaat. „Voor jou, Marja,“ zegt acteur Peter Römer (zoon van Piet) die het apparaat op-

genomen heeft. Actrice Marja Habraken loopt gefiriteerd naar de telefoon en antwoordt: „Nee, Koos, verdomme. Ik ben aan het werk, begrijp je dat? Ik kan hier niet gestoord worden.“

Het is totaal overbodig om je druk te maken over de brutaliteit van ene Koos, want het hoort allemaal bij „Pas de deux“. Dit stuk van Hugo Claus gaat namelijk over de repetitie van een bepaald stuk. De regisseur is ziek geworden en daarom besluiten de acteur van het stuk (Ton Lensink) en de actrice (Marja Habraken) om samen met de inspicient, die zorg draagt voor de licht- en geluidseffecten (Peter Römer) om maar een onbetaalde repetitie te houden om niet al te zeer op het tijdschema achterop te raken.

TWEE REALITEITEN

Hugo Claus: „Die acteur en die actrice hebben vroeger een verhouding gehad en tijdens de repetities van dit nieuwe stuk worden ze weer met elkaar geconfronteerd. Over de wrijvingen die hierdoor ontstaan gaat „Pas de Deux“. Je moet het zien als een spel tussen de eerste realiteit (de beide mensen in hun dagelijks leven) en de tweede, de realiteit van het toneel. Tussen die twee polen schommelen ze steeds.“

„Maar het is ook een soort doorlopende confrontatie met „het“ toneel, met de maskers die we in 't dagelijkse leven dragen. Je zult zien, wanneer die acteurs hun vaste vorm hebben, hun tekst en hun mise-en-scène, dat geeft hun een bepaalde zekerheid, dan hebben ze minder remmingen. Wanneer Ton en Marja in het stuk acteur en actrice zijn kunnen ze opeens veel beter met elkaar communiceren. Mensen hoeven eigenlijk niet zo nodig open en eerlijk tegen elkaar te zijn, ze moeten het alleen weten te hanteren. Onder het mom van openheid en eerlijkheid gebeuren vaak de stomste dingen.“

Peter Römer (links) en Ton Lensink (rechts) spelen tijdens „Pas de

„Pas de Deux” — repetitie van een repetitie op het toneel, krijgt in de Tamboer in Hoogeveen er nog een dimensie bij. Daar zal namelijk op woensdag 19 september eerst nog eens een openbare repetitie worden gegeven, zodat je dan krijgt te zien de repetitie van een repetitie van een repetitie... Het Droste Cacao-effect, weetuwel?

De volgende dag, op donderdag 20 september, wordt in Hoogeveen de eigenlijke opvoering van het stuk gegeven. „Pas de Deux” komt daarna: op vrijdag 21 september in Ogterop, Meppel; dinsdag 25 september in De Kolk, Assen; donderdag 27 september in de Lawei, Drachten; zaterdag 29 september in De Muzeval, Emmen en op dinsdag 9 oktober in de Stadsschouwburg in Groningen.

doelt op de experimenten van wijlen toneelgroep Studio, antwoordt Claus: „Nee, dat niet bepaald. Maar misschien bepaalde facetten van Studio.”

VRIJE PRODUKTIE

„Pas de Deux” wordt dit seizoen gespeeld als vrije produktie. Maar het stuk wijkt sterk af van wat we in het algemeen onder een vrije produktie verstaan. Zeker, ook nu telt het stuk één decor en slechts een gering aantal acteurs (dit om de kosten zo laag mogelijk te houden), maar „Pas de Deux” behoort niet tot de vele pretentieuze blijspelen waarmee onze markt de afgelopen jaren is overstroomd. Hugo Claus: „Ik heb geen enkele concessie gedaan omdat dit nu toevallig een vrije produktie is. „Pas de Deux” is ontstaan uit een zeker onbehagen toen ik vorig seizoen bij het Amsterdams Toneel een ander stuk van mij, „De Vossenjacht”, repeteerde. Ik kon toen niet voldoende op de mensen overbrengen wat ik bedoelde. De fragmenten die Ton Lensink en Marja Habraken in „Pas de Deux” repeteren zijn dan ook weer uit de Vossenjacht afkomstig.”

Het contrast tussen die fragmenten en de acteurs, zoals ze zich op de repetitie gedragen, is op een vrij realistische manier weergegeven. Aan de lichteffecten kan de toeschouwer meestal zien of hij nu met de schijn

Scène uit „Pas de Deux” met Ton Lensink en Marja Habraken.

derd te worden. Het stuk is geen weergave van een probleem.”

‘CLAUS-JAAR’

De Claus-liefhebber kan dit seizoen overigens z'n hart ophalen. Na „Pas de Deux” schrijft en regisseert Hugo Claus nog een andere vrije produktie, namelijk het blijspel „Blauw-Blauw”, verder werkt hij nog met de toneelgroep The Family aan een bewerking van de film „Pierrot le Fou” van Godard onder de titel „Gekke Gerrit” van

jaar (lachend). Ik draai hier m'n hart niet voor om. Ik moet nu eenmaal kwantiteit maken om kwaliteit te produceren. Dat is geen deugd, zo functioneer ik nu eenmaal. Daar kan niets aan doen. Maar misschien ben ik iets minder lui dan mijn collega's. W weet...”

HARRY HUIZINGA